

Rožmberská kniha

Kniha starého pána z Rožmberka

Gabriela Klimszová

Co to je ?

- **Nejstarší právní** kniha psaná **česky**
- Nejstarší česky psané prozaické dílo světského charakteru
- **Systematický** uspořádané obyčejové právo, které obsahuje dobovou úpravu
- Obsahuje právní ustanovení, ale i rady, jak je využít v praxi
- Obsahuje **právo procesní**, ale i **právo hmotné** (šlechtické a městské)
- Mnoho opisů, ale jen málo se jich dochovalo v původní podobě

Kdy došlo k sepsání knihy ?

JUDr. H. Jireček:
1320-1330, (před r. 1348)

František Palacký:
před. r. 1300

Po r. 1300 ?

důvody pro:

1. ražba grošů, která začala r. 1300
2. zmínka o úřadu dvorského sudího Jan Lucemburský (1310-1346)
3. pan Plichta z Rožďalovic (okolo r. 1320)
-> viz. čl. 43

důvody proti:

1. počítání grošů se do knihy dostalo v pozdější době
2. dvorský sudí i pod králem Václavem II. (1271-1305)
3. shoda jmen (otec a syn)

před r. 1300 ?

- kniha má znaky staršího rázu, především co se týče věcí, slohu i jazykových forem
- věci:
 - zpráva o vdání (spisovatel musel žít v té době, kdy kniha byla sepsána)
 - kniha vysvětluje slovo „ohřeb“ (nenajdeme v Majestas Carolina, která čerpá z R.K.)
 - svod v plné platnosti X na konci 13. stol. se vytrácel

- slova:

- „spas“ = pastva X „spas“ = spása, spasitel
- „kobylník“ (pastor equorum) pouze R.K.
- obsahuje slova, která se dají vyložit jen na základě latinských pramenů (ohřeb, přivedení, přijetí, rada)

- sloh:

- písař měl důkladnou znalost toho, co psal (srozumitelný způsob psaní)
- sloh je však neohebný, tvrdý a neobratný
- popsání celých myšlenek větami a uspořádání vět je primitivní
- řeč, kterou psal nebyla vytríbena a vybroušena

Např.:

dativ na místě genitivu:

- „jsa těm dědinám hospodář“ (čl. 99)
- „berú groš opovědčiemu“ (čl. 215)
- „požeň do šesti neděl najdalšiemu roku“ (čl. 81)
- „na dědině býti ukázanie škody“ (čl. 260)

A jiné...

99. Pak-li nesmieš otepřieti svědky, že ti je dáno ¹⁾:
 tehda *jenž* ²⁾ pohoní, móż projíti póhon ³⁾, že móż dáti na
 své právo památné nebo pomocné, že móż zvésti ⁴⁾, proto
 že vložil ⁵⁾ dědiny ve dsky, aby na ty dědiny nezvedli a jsa
 sám těm dědinám hospodář ⁶⁾, proto že neleží ve dskách
 otepřenie svědky, že pohnaný na tej dědině nic nejma, ani
 smie jie právem otepřieti, by beze lsti dáno jemu bylo ⁷⁾.

¹⁾ t. j. když komu, jenž statek příteli nebo synovi dal a pohnán byl,
 od soudu nepřipuštěno, aby přítel jeho dokázal, že mu statek dal,
 tehda

²⁾ Rukopisy mají: *jehož*; musí ale státi: *jenž*, jelikož se miní ten
 původ, který pohnal toho, jenž statek dal příteli proto, aby poháněn
 býti nemohl.

³⁾ t. j. může provesti při tím, že může dáti

⁴⁾ t. j. původ.

⁵⁾ t. j. proto že pohnaný vložil statek jiným do desk, aby naň žádný
 zvod jíti nemohl.

⁶⁾ t. j. může se zvod na ten statek vésti, poněvadž pohnaný statek jen
 zdánlivě daroval a skutečným hospodářem na něm zůstal.

⁷⁾ Poslední dvě věty vysvětlují začátek tohoto článku; odepřeli se totiž
 svědkové od soudu, když podezření bylo, že pohnaný jen proto
 statek dal, aby původa o právo exekuce připravil.

Kdy došlo k sepsání?

- z výše uvedeného vyplývá že sepsání knihy můžeme datovat do počátku 2. poloviny 13. stol.
- ALE netvrdíme, že celá kniha, která se nám dochovala jako nejstarší exemplář pochází z té doby => možná se jedná jen o opis z nějakého staršího spisu (nemůžeme s jistotou říci)

Autor?...Petr I. z Rožmberka?

Nejvyšší zemský komorník
1312-1346
=> Měl tedy možnost se
seznámit se všemi obyčejí a řády
zemského práva.

Autor

Obsahuje fráze typu:

- „Práva starého pana z Rožmberka“
- „Práva, kteráž byla u pana starého z Rožmberka“
- „Práva, ježto je měl pan z Rožmberka“

Z rozkazu a nebo na přání jednoho pana z Rožmberka byla
kniha sepsána nebo ji sám sepsal.
(Záviš, Jindřich nebo Petr)

nedopustiegnie sriedkoti nes cste abv bylo dftam
ovrezo az amiti magi jak me dftaci oco naly xun
by sriedzi

O pobornu takto pralbi

Takto ge pramo dbr lto koso porene a ten pobnamy
bude m praze a dval postle k vzadu ze gsu ti po
bnamj progoso sluzbu ofcali ymeho abv mogli stati
kupralbu a zastupia ge gries sluzebniq To gie my
me ornornie prazd pruzual

Uogmagi sic pralbi stareho zuna
Rožmberka a nazprave o ko
motnovech dbr kzecho porenu

Ktoz porome komornika prazskao naposon
ma pralbo odneso dau gemuz poruzeno
geste gie rozdalusi dizi haleze a od pegeti
genz zemsta peget dalka komornikom pralbo dati
az haleze dna to gie puzazi genz dftam lkladne
nebo komuz ponucie pegeti rozdati / A vhrad/le
popramie pramo gredim komornikom panfem
pobnati pro toze ge a ten popralbie kmetz pobon
a proto komorniku pralbo dati deca a tridzei ha
lezuoq poqestie sem y tam domidz se nebrata spo
bona a l sriedzemie pobona pralbo gest genu
daci m hradiu gredim wozerzi a nazauzie gredim
ofied dati wizec niz a zralbu y son y tam

33
Mgine popralbie prazsta nemoze pobnati gedin
komornikom dohrada ze ta popina na take komorn
by toho suda / w gnu popralbu prazsta popralba
komorniku prazskao pralbo gest dati za gesh wodbu
qstidessat halezuolt to gest puet gressiuolt gestu
poboni / a czeqa pmet sru muol abv on sam ko
mornik prazsky dobt podie komorniku od prada tar
popiny wmez mu ge poboniti sru / day genu puet
gressiuolt gestu komorniku mieti mensieho prada
a zralbu poqestie sem y tam dompenadz sie spoda
nu nebrata l sriedzemie pobona pralbo groma dau
w sru bo spodie gredim wozerzi y obiednati o
siema palki polwod cize sam komornika dau praz
skemu komorniku toho prada w lerecz; drazgi bu
daci pobona tosta polwod pralbo dau ma dwa a
tridzei halezuolt za gesh wodbu ze porene an sic
wyzprau az dohrada abv pruziel pobonu sriedziet
zato greden ge dau az domuolt / abv sic w vital w
sriedzati pobon takez dcahy ge to ge za ge zralbu
palki polwod cize ger zralbu dau tosta l sried
zeme dohrada y zhradu domow neday gesh zma
gredno dca a tridzei halezuolt

Na pobon komornika

Ktoz porome naposon komornika polwod
ma pralbo dau panofsi abv do wcedl komo
miky lde poboni a zramu gnu da poqestie domidz
sic l pobona nebrati az komornik bez toho neazre

34.

ij/3 namentaria kate ge ludo spawny pohnai zenaticha

Kdyz povered sa komoznyku sway kon ze namem smyede pohnai mcho
maromkironi mcho kizrus kolywet qotriebu gest qolowuzie myta
povered poveruzen ze konye qozyzil.

ij Kdyz Zenaticha Wladiku qohomye khradi qrawo gej komoznykem
hrastkem pohnai tykem adona keda zem zastupi nagegie slazy. ez
gej zastupi swyrazstie tchda qozen hrastky komoznyk sam rapict. wison
kewemuz mchlye zem swy esst qozyste.

Wastly Zenaticha Wladika qohomye khradi zgyue qozwry zdashc nez swyrazstie
qrawo gej hrastkenu komoznyku pohnai tykem khradie. qotom qozma
hrastky komoznyk te swyry wnyez gna qohomye khradie komoznyka. od
swyada gens bude swym qohomyti Wladica Odwora keda zem gejo zastupi

(nejstarší rukopis z druhé poloviny 14. stol.
Národní archiv Praha)

Zdroje:

- BRADL, Vincenc. *Kniha Rožmberská / kritické vydání opatřené poznámkami a glosářem jež učinil Vincenc Brandl*. Praha: Jednota právnicka, 1872.
- Příspěvatelé Wikipedie, Rožmberská kniha [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2014, Datum poslední revize 29. 06. 2014, 06:32 UTC, [citováno 26. 03. 2016]
<https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Ro%C5%BEmbersk%C3%A1_kniha&oldid=11615166>

Obrázky:

- Wikipedia
- <http://www.mvcr.cz/clanek/kulturni-pamatky.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>